

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Ei huomautettavaa

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

Ei huomautettavaa

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

JHL kannattaa maksun perimistä käyttämättä jätetystä palvelusta silloin, kun käyttämättä jättämiselle ei ole hyväksyttävää syytä. Perusteluissa ei ole kuitenkaan riittävästi määritelty sitä, mikä tällainen hyväksyttävä syy on. On vaarana, että tätä tulkitaan kunnittain eri tavoin. On varmistettava se, että syitä tarkastellaan valtakunnallisesti samoin perustein ja että maksun periminen ei aiheuta kohtuuttomia taloudellisia tai muita ongelmia asiakkaalle. Syy sille, että vastaanotolle ei ole saapunut, voi joissakin tapauksissa johtua vakavammista ongelmista, jotka vaativat lisätoimia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiselta. Silloin maksun periminen voi pahentaa tilannetta entisestään.

5 § Maksuttomat terveyspalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

JHL pitää erittäin kannatettavana maksuttomien terveyspalvelujen laajentamista. On myös perusteltua että etä- ja lähivastaanottoa käsitellään maksullisuuden suhteen samoin, mutta tämä edellyttää sitä, että myös hoito on samantasoista. Kouluterveydenhuollon osalta on tärkeää, että maksuttomuus koskee iästä riippumatta kaikkia.

Myös lääkärin vastaanoton tulisi perusterveydenhoidossa (terveyskeskus) olla maksuton. Samoin suun terveydenhuollon ehkäisevät palvelut (hammaslääkärin tai suuhygienistin vastaanotto) tulisi olla asiakkaalle maksuttomia.

JHL katsoo, että viime hallituskaudella rauenneen asiakasmaksulakiesityksen kirjaus siitä, että maksuja voidaan periä vain niistä palveluista, jotka on erikseen lailla maksullisiksi säädetty, tulee sisällyttää myös tähän lakiin.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Maksukaton siirtyminen asetuksesta lain tasolle on hyvä. Samoin se, että kaikki palvelut, ml. etäpalvelut, kerryttävät maksukattoon on kannatettavaa.

Maksukaton täyttymisen seuranta jää edelleen asiakkaalle itselleen ja maksut jätetään perimättä vasta asiakkaan pyynnöstä. Tämä voi monen (erityisen vanhemman) ihmisen kohdalla olla haastavaa. Palvelun järjestäjän tulee informoida asiakasta maksukaton täyttymisestä, kun se huomataan ja ohjeistaa selkeästi, miten asiakas toimii, jotta maksuja ei enää peritä. Erityisen tärkeää tämä on esim. toimeentuloasiakkaan tai muuten paljon sosiaali- tai terveyspalveluja käyttävän asiakkaan kohdalla. JHL katsoo, että maksukaton täyttymisen seurannan tulisi kuulua oma-aloitteisesti palvelun järjestäjälle, mikä varmistaisi parhaiten asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun.

7 b § Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär

Ei huomautettavaa

7 c § Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Tavoite maksuperusteiden yhdenmukaistamisesta on sinällään kannatettava. Edelleen ongelmaksi jää kuitenkin palvelumaksun määräytyminen sen mukaan, minkälaisessa yksikössä palvelua annetaan tai missä kunnassa asiakas asuu. JHL pitää ongelmana myös sitä, että maksut määräytyvät annetun palvelun mukaan joko brutto- tai nettotulojen perusteella.

Kaikkineen erilaisten palvelujen ja niistä perittävien maksujen määrä ei tämänkään asiakasmaksulakiuudistuksen perusteella ole täysin selkeä. Maksut määräytyvät sen mukaan, minkälaisesta palvelusta on kyse (laitos, asumispalvelut ym.) ja myös niiden perusteena olevat tulot (brutto vai netto) vaihtelevat. Tämä on omiaan edelleen aiheuttamaan sekaannusta palveluja tarvitseville henkilöille ja voi vaikuttaa siten, että osa palvelusta jää käyttämättä joko siksi, että asiakas ei ole niistä tietoinen tai siksi, että niihin ei ole taloudellista mahdollisuutta. Asiakkaalle jäävä käyttövara voi myös jäädä kohtuuttoman pieneksi eri palvelumuodoissa sen mukaan, voidaanko erilaisista tukipalveluista veloittaa erikseen.

10 b § Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård

Uutena esitetään otettavaksi mukaan opintoraha ja aikuiskoulutustuki, (säännölliset) apurahat sekä lasten kotihoidon tuki. Esityksessä todetaan, että näistä saatava tulokertymä on marginaalinen, mutta yksilötasolla vaikutukset voivat olla suuria. Mikäli maksu on saajan kannalta käytännössä merkityksetön, mutta voi asiakkaan kannalta aiheuttaa pahimmillaan turvautumisen muihin tukimuotoihin kuten toimeentulotukeen, on syytä tarkkaan harkita kannattaako näitä laskea ylipäätään mukaan tuloksi. Mikäli ko tulot tulevat huomioiduiksi tuloina, on niiden vaikutuksia asiakkaisiin seurattava tarkasti.

10 c § Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård

Ei huomautettavaa

10 d § Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård

Asian säätäminen asumisesta tehtävien vähennysten osalta on sinällään kannatettavaa, mutta jonkin verran epäselvyyttä on erilaisissa vähennyksissä ja miten niitä kohdellaan.

10 e § Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice

Maksun perusteena olevan palvelun säätäminen lain tasolla asetuksen sijaan on hyvä. Samoin maksun periminen tuntimäärän mukaan ja etäpalvelusta on hyväksyttävää. Edelleen sekavuutta aiheuttaa erilaisista lisäpalveluista perittävät maksut.

Kaikkineen erilaisten palvelujen ja niistä perittävien maksujen määrä ei tämänkään asiakasmaksulakiuudistuksen perusteella ole täysin selkeä. Maksut määräytyvät sen mukaan, minkälaisesta palvelusta on kyse (laitos, asumispalvelut ym) ja myös niiden perusteena olevat tulot (brutto vai netto) vaihtelevat. Tämä on omiaan edelleen aiheuttamaan sekaannusta palveluja tarvitseville henkilöille ja voi vaikuttaa siten, että osa palvelusta jää käyttämättä joko siksi, että asiakas ei ole niistä tietoinen tai siksi, että niihin ei ole taloudellista mahdollisuutta. Asiakkaalle jäävä käyttövara voi myös jäädä kohtuuttoman pieneksi eri palvelumuodoissa sen mukaan, voidaanko erilaisista tukipalveluista veloittaa erikseen.

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Asian säätäminen asetuksen sijaan lakitasoisena on kannatettavaa. Uutena esitetään otettavaksi mukaan opintoraha ja aikuiskoulutustuki, (säännölliset) apurahat sekä lasten kotihoidon tuki. Esityksessä todetaan, että näistä saatava tulokertymä on marginaalinen, mutta yksilötasolla vaikutukset voivat olla suuria. Mikäli maksu on saajan kannalta käytännössä merkityksetön, mutta voi asiakkaan kannalta aiheuttaa pahimmillaan turvautumisen muihin tukimuotoihin kuten toimeentulotukeen, on syytä tarkkaan harkita kannattaako näitä laskea ylipäättään mukaan tuloksi. Mikäli ko tulot tulevat huomioiduiksi tuloina, on niiden vaikutuksia asiakkaisiin seurattava tarkasti.

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Ei huomautettavaa

10 h § *Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice*

Tämä on uusi pykälä ja sinällään on hyvä, että eri palveluista perittävistä maksuista säädetään tarkasti. Tukipalveluihin ja asumispalveluihin liittyviä palveluita on kuitenkin paljon erilaisia. Erilaisten palvelujen kirjo on laaja ja se milloin niistä maksetaan erikseen ja milloin ne sisältyvät palveluun, on epäselvää edelleen. Erikseen on todettu, että vain asiakassuunnitelmaan kirjatusta palveluista voi periä maksun. Samoin on todettu että maksua ei saa periä, jos palvelu kuuluu varsinaiseen hoitoon ja huolenpitoon. On tärkeätä seurata sitä, ettei taloudellisista syistä määritellä asiakkaalle annettavaksi palvelua, joka mahdollistaa erilaisten lisämaksujen perimisen.

10 i § *Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog*

Ei huomautettavaa

10 j § *Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift*

Koska kunnalla on oikeus määritellä maksun suuruus, maksut määräytyvät kunnittain, voi maksuissa olla huomattavia eroja sen mukaan, missä kunnassa asiakas asuu. Palvelujen siirtyminen myöhemmin maakunnille tullee tasoittamaan tätä.

10 k § *Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften*

Ei huomautettavaa

11 § *Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift*

Maksu voidaan alentaa tai jättää kokonaan perimättä asiakkaan maksukyvyn mukaan, mikä on hyvä asia. Palvelun järjestäjällä tulisi kuitenkin olla vahvempi velvollisuus seurata ja oma-aloitteisesti ilmoittaa asiakkaalle, mikäli maksukatto on täyttynyt tai mikäli asiakas muusta syystä on oikeutettu joko alentuneeseen maksuun tai maksun kokonaan perimättä jättämiseen.

13 § *Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland*

Ei huomautettavaa

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

Ei huomautettavaa

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

Ei huomautettavaa

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

Ei huomautettavaa

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Voimaantulo näin nopealla aikataululla saattaa olla haastavaa, mutta tavoitteena kannatettava. Tämä uudistus on kuitenkin vasta osauudistus,. On syytä käynnistää pikaisesti toimet asiakasmaksulain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Bäcklund-Kajanmaa Sari
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry